

Welzijnsgids

Dienstencheques

Externe Dienst voor Preventie en Bescherming

securex

1

Voorstelling van de bedrijfsector

2

Kerncijfers

3

Voornaamste risico's en hun oorsprong

4

Preventie- en beschermingsmaatregelen

5

Medisch toezicht en moederschapsbescherming

[Algemene maatregelen voor dienstenchequebedrijven](#)

[Psychosociale risico's voorkomen en beperken](#)

[Ergonomische belasting voorkomen en beperken](#)

[Risico's met chemische producten voorkomen en beperken](#)

[Ongeval op de weg voorkomen en beperken](#)

[Uitgliden en vallen van personen of voorwerpen voorkomen en beperken](#)

[Voorkomen en beperken van het risico van botsingen en verwondingen](#)

[Biologisch risico voorkomen en beperken](#)

[Omgevingsrisico's voorkomen en beperken](#)

1

VOORSTELLING VAN DE BEDRIJFSSECTOR

De sector van de dienstencheques behelst het huishoudelijk werk gelinkt aan **het eigen huishouden** (niet voor professionele doeleinden), waarvoor een particulier kan **betalen met dienstencheques**. Deze welzijnsgids focust op de voornaamste activiteit die werknemers in deze sector uitvoeren, namelijk **huishoudelijk werk** bij particulieren. Onder het huishoudelijk werk vallen de volgende taken: schoonmaken van huis en ramen, wassen en strijken en herstellen van kleding. De andere toegelaten activiteiten (klaarmaken van eten, strijken in een strijkcentrale, boodschappen doen en vervoer van mensen met beperkte mobiliteit) waarvoor dienstencheques gebruikt kunnen worden, worden hier niet behandeld.

Werknemers uit deze sector worden tijdens hun werkdag blootgesteld aan **tal van risico's** (psychosociaal, ergonomisch, chemisch, enz.) die kunnen leiden tot ongevallen, absentieïsme en beroepsziekten. De gegevens uit onze Welzijnswijzer* tonen aan dat werknemers in de dienstenchequesector een hogere graad van **absentieïsme** en een **hogere herstelbehoefte** vertonen dan de gemiddelde werknemer in België. Het werk is fysiek meer belastend en ook het ongewenst seksueel gedrag, hoofdzakelijk door de klant veroorzaakt, is lichtjes verhoogd. Daarentegen ervaren de dienstenchequewerknemers een **heel goed evenwicht werk-privé**, is er een **hogere kwaliteit van leiderschap en sociale ondersteuning** en komen pesten, roddelen, ruzies/conflicten en fysiek geweld minder vaak voor dan gemiddeld.

Hiernaast zijn er enkele specifieke kenmerken van de dienstenchequesector waarmee rekening moet gehouden worden. In deze sector zijn er namelijk steeds **drie betrokken partijen**: de werknemer (= huishoudhulp), de gebruiker van dienstencheques (= klant) en de werkgever (= dienstenchequebedrijf). Bovendien voert de werknemer het takenpakket **alleen** uit **in de woning van de gebruiker**, zonder toezicht van de werkgever. De mogelijke risico's verbonden aan het werk, liggen bijgevolg niet bij de werkgever zelf.

Deze welzijnsgids bevat voor de dienstenchequesector: de **kerncijfers**, de voornaamste **beroepsrisico's** en preventie- en beschermingsmaatregelen om deze risico's te beheersen.

*Een steekproef van 1948 werknemers tewerkgesteld bij 21 verschillende ondernemingen in de dienstenchequesector werd vergeleken met een populatie van 26.549 Belgische werknemers (gemiddelde Belgische werknemer) in de periode 2015-2018.

Arbeidsongevallen

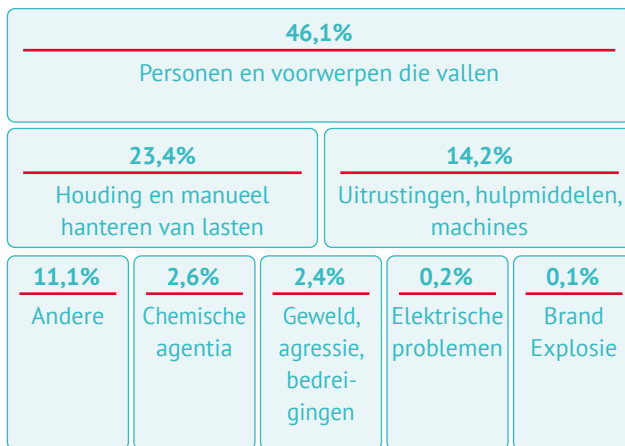
Sector: diensten in verband met gebouwen;
landschapsverzorging*

4.734 ongevallen waarvan 0 met dodelijke afloop

↑ + 16,5% ten opzichte van 2020

Oorzaken

Bron | FEDRIS statistisch jaarverslag arbeidsplaatsongevallen 2021

*de cijfers zijn gebaseerd op de statistieken van NACE code 81, waartoe niet uitsluitend dienstenechquebedrijven behoren, maar ook andere ondersteunende diensten

Beroepsziekten

Alle sectoren

20 189 ingediende aanvragen

↑ + 16% ten opzichte van 2020

Meest voorkomende ziekten in 2021

- 1 Covid19
- 2 Tendinopathie
- 3 Carpaal tunnel syndroom
- 4 Longziekten
- 5 Huidziekten
- 6 Gehoorschade

Bronnen | FEDRIS statistisch beroepsziekten 2021 | FEDRIS jaarverslag I 2021

Langdurig ziekteverzuim

Alle sectoren

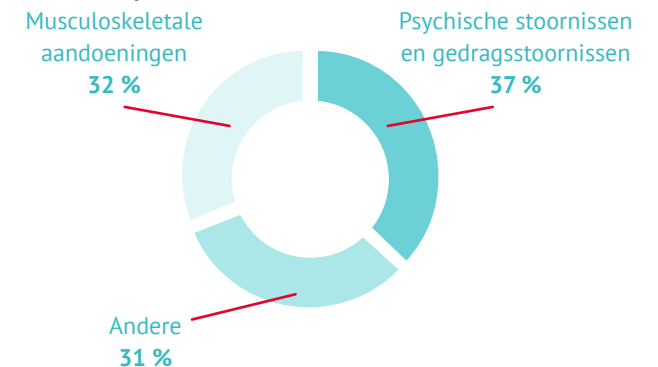
455.996 werknemers en werklozen die langer dan 1 jaar afwezig zijn

↑ + 3,14% ten opzichte van 2020

Gevolgen voor de werkgever:

Absenteïsme leidt tot directe en indirecte kosten: gewaarborgd inkomen voor de afwezige werknemer, kosten van de werknemers die hen vervangen en hun opleiding, kosten met betrekking tot de vertragingen in de opdrachten, enz., maar absenteïsme leidt ook tot een grote impact op menselijk vlak: verhoogde werkdruk voor de andere werknemers, meer stress, verminderd welzijn van de teams, enz.

Oorzaken top 3:

Bron | RIZIV statistieken arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 2021

3

VOORNAAMSTE RISICO'S EN HUN OORSPRONG

#1

Psychosociale risico's

Risico's

- Stress
- Burn-out
- Conflicten
- Verbale en/of fysieke agressie
- Discriminatie
- Pesterijen of ongewenst seksueel gedrag

Oorsprong

- Individueel werken bij klanten
- Rolconflicten (taakhoudelijke verwachtingen van de klant komen niet overeen met het gedefinieerde takenpakket vanuit de organisatie)
- Interpersoonlijke spanningen met klanten (bv. agressie, bedreigingen, ongewenst seksueel gedrag)
- Werkdruk (hoeveelheid taken in combinatie met de beschikbare tijd)
- Gebrek aan informatie en opleiding over de uit te voeren taken
- Arbeidsmiddelen: niet aanwezig, niet de juiste middelen, in slechte staat, steeds wisselend, gaan stuk tijdens uitvoeren van taken
- Gebrek aan hulplijn bij vragen/problemen
- Gebrek aan sociale ondersteuning van collega's en leidinggevende
- Omgaan met emoties/persoonlijke problemen van anderen (bv. verlies en leed)
- Verbergen van (persoonlijke) emoties op moeilijke momenten
- Verplaatsingen (onvoldoende tijd, ongekende route)

#2

Ergonomische belasting

Risico's

- Carpaal tunnelsyndroom
- RSI (repetitive strain injury)
- Lumbago/hernia
- Overbelasting voeten
- Vermoeidheid
- 'Trigger finger' (vinger die niet goed meer buigt of strekt)

Oorsprong

- Veelvuldig hanteren van voorwerpen en materiaal (bv. stofzuiger, poetsdoek, emmer)
- Onaangepast en wisselend materiaal
- Repeterende bewegingen handen/armen (bv. uitwringen dweil)
- Langdurige of herhaalde belasting handen/armen/schouders
- Inspanningen voor verplaatsen van zware of te grote lasten (bv. meubels)
- Langdurig rechtstaan, extreme houdingen
- Visuele hinder (bv. slechte verlichting)
- Individuele factoren van de werknemer (leeftijd, levensstijl)

#3

Chemisch risico

Risico's

- Irritaties (huid, ogen, luchtwegen)
- Allergieën
- Eczeem, dermatose
- Chemische brandwonden
- Vergiftiging
- Contact met cytostatica/isotopen

Oorsprong

- Veelvuldig contact met reinigingsmiddelen
- Gebruik van chemische producten met gevaarlijke eigenschappen
- Niet dragen van PBM (bv. handschoenen)
- Mengen/overgieten van reinigingsmiddelen
- Onvoldoende verluchting (bv. toilet, kleine woningen)
- Accidenteel contact/inname
- Klanten in kankerbehandeling

#4

Ongeval op de weg

Risico's

- Letsels als gevolg van een verkeersongeval

Oorsprong

Algemeen

- Afleiding (bv. smartphone)
- Tijdsdruk
- Onaangepast rijgedrag
- Gebruik van vervoersmiddel in slechte staat

Fiets/bromfiets/elektrische step

- Onveilige route (bv. geen fietspad)
- Onaangepaste kledij
- Onaangepast vervoer van materiaal
- Beperkte zichtbaarheid in het verkeer
- Onvoldoende (brom)fietsvaardigheid

Voetganger

- Beperkte zichtbaarheid in het verkeer

#5

Vallen en struikelen

Risico's

- Verstuikingen
- Breuken
- Verrekkingen
- Trauma's

Oorsprong

- Werken vanop (trap)ladder, stoel, ...
- Reinigen van trappen, hoge ramen, bad
- Hoogteverschillen tussen de werkzones
- Onvoldoende orde, te reinigen plaatsen niet opgeruimd
- Oneffen vloer, tapijten
- Natte, gladde vloer
- Onaangepast schoeisel

#6

Contact met gereedschappen, apparatuur, machines

Risico's

- Snijwonden
- Trauma's
- Brandwonden

Oorsprong

- Contact met scherpe voorwerpen (bv. kapot glas, messen, naald)
- Botsen of stoten tegen materiaal of delen van de woning
- Contact met hete oppervlakken of dampen (bv. kookplaat, strijkijzer, stoomreiniger)

#7

Biologisch risico

Risico's

- Infectieziekten

Oorsprong

Algemeen

- Contact met afval
- Aanwezigheid van zieke personen in dezelfde ruimte (griep, luchtweginfecties, TBC, schurft)
- Aanwezigheid van schimmels in de woning
- Contact met huisdieren (vlooiën, papegaaienziekte)

Specifiek voor zwangere werknemers

- Contact met katten (toxoplasmose)
- Contact met kleine kinderen (CMV)

#8

Omgevingsfactoren

Risico's

- Irritatie luchtwegen en/of ogen
- Hinder door hoge/lage temperatuur
- Agressie door huisdieren
- Elektrificatie / elektrocutie
- Brandwonden / rookintoxicatie

Oorsprong

- Onvoldoende ventilatie
- Roken binnenshuis
- Beperkte ventilatie
- Onaangepaste kamertemperatuur (te warm of te koud)
- Aanwezigheid van agressieve huisdieren
- Gebruik van elektrische apparaten in slechte staat
- Onveilige elektrische installatie bij de klanten
- Ontstaan van brand in de woning van de klant

4

PREVENTIE- EN BESCHERMINGSMAATREGELEN

ALGEMENE MAATREGELN VOOR DIENSTENCHEQUEBEDRIJVEN

Communicatie en afspraken tussen partijen

Huishoudhulpen die werken via dienstencheques zijn door een arbeidsovereenkomst verbonden om onder het gezag van een erkende werkgever (= dienstenchequebedrijf) en tegen loon arbeidsprestaties bij een particulier (= gebruiker/klant) te verrichten. Huishoudhulpen voeren hun werk uit in de woning van de klant waarbij ze meestal gebruik moeten maken van het materiaal en van de reinigingsmiddelen die reeds aanwezig zijn in de woning. Het is bijgevolg moeilijk voor het dienstenchequebedrijf om na te kijken of de preventiemaatregelen worden nageleefd: toegelaten taken, geschikt materiaal, geschikte producten, geschikte werkomgeving. Het is belangrijk om deze aandachtspunten mee te nemen in je risicoanalyses en in de preventiemaatregelen die je neemt. Zoals je in deze gids zult zien, worden er enkele algemene maatregelen naar voren geschoven:

- **Werknemers informeren en opleiden** wanneer ze worden angeworven, maar ook op regelmatige basis over:
  - de technische aspecten van hun job, bv. ergonomische poetstechnieken
  - de sociale aspecten van hun job, bv. grenzen aangeven indien een klant vraagt om taken uit te voeren die niet toegelaten zijn
- **Een systeem opzetten van intakebezoek door de leidinggevende bij nieuwe klanten en duidelijke afspraken maken met klanten** over de toegelaten/verboden taken, geschikt materiaal en reinigingsmiddelen, enz.
- **Duidelijke communicatiekanalen** voorzien tussen de 3 betrokken partijen: huishoudhulp – dienstenchequebedrijf – klant.
- Een **hulplijn** voorzien waarmee huishoudhulpen steeds kunnen contact opnemen met een verantwoordelijke.
- Belangrijke contactpersonen en bijhorende **contactgegevens centraliseren**, huishoudhulpen moeten deze gegevens altijd bij de hand hebben.
  - **Contacten binnen de organisatie:**
    - Verantwoordelijke
    - Interne vertrouwenspersoon, indien aanwezig in de organisatie
  - **Contacten buiten de organisatie:**
    - Preventieadviseur psychosociale aspecten (PAPA) - 0800 100 59.
    - Arbeidsarts: 078 05 90 10 of MyPrevention@securex.be
- **Teamvergaderingen** inplannen waarin bedrijfsinformatie kan gedeeld worden, ervaringen kunnen uitgewisseld worden, enz.

Werkkledij

- **Werkkledij** (die boven- en onderlichaam bedekt) en schoeisel gratis ter beschikking stellen van de werknemers en reiniging/onderhoud voorzien, zoals bepaald in de CAO van 06/06/2016.

Indien je als werkgever geen werkkledij en schoeisel aanbiedt, betaal je een sanctie van €1.46/werkdag aan je werknemers. Je moet er ook voor zorgen dat de werkkleding tijdig wordt gewassen en vervangen, op eigen kosten. Indien de medewerker zelf instaat voor het onderhoud, betaal je hem/haar een vergoeding van €0.38/werkdag.

PSYCHOSOCIALE RISICO'S VOORKOMEN EN BEPERKEN

Wat kan je als dienstchequebedrijf doen?

- Als je **50 werknemers of meer** tewerkstelt, moet je onderstaande actoren aanduiden:
  - een **PAPA*** - je kan kiezen om intern iemand aan te stellen of om beroep te doen op de PAPA van je externe dienst
  - een **vertrouwenspersoon** van je personeel
- Als je **minder dan 50 werknemers** tewerkstelt,
  - moet je beroep doen op een **PAPA** van je externe dienst
  - is de aanstelling van een **vertrouwenspersoon** optioneel. Je bent enkel verplicht om iemand aan te stellen als alle leden van de vakbondsafvaardiging, of als er geen vakbondsafvaardiging is, alle werknemers hierom vragen.
- Zorg ervoor dat de vertrouwenspersoon binnen 2 jaren na aanstelling een **specifieke opleiding** heeft gevolgd. Jaarlijks toezicht is ook verplicht
- **Risico's in kaart brengen** aan de hand van een checklist psychosociaal welzijn/ standaard risicoanalyse, dit met het oog op het vermijden van risico's en vermijden/ beperken van de schade. Werk vervolgens een actieplan uit, enerzijds op lange termijn (globaal preventieplan), anderzijds op korte termijn (jaaractieplan). Leg hierbij de acties vast, de vooropgestelde termijn om deze uit te voeren alsook wie hiervoor verantwoordelijk is.

* PAPA = Preventieadviseur Psychosociale aspecten

- **Procedures** opstellen op basis waarvan de werknemers die vinden dat zij hinder onder- vinden van psychosociale risico's op het werk, om psychosociale hulp kunnen vragen.
- **De werknemers informeren** over deze procedures.
- Een **register van feiten van derden** bijhouden om beter te kunnen anticiperen en adequaat te kunnen reageren op agressie door derden ten opzichte van werknemers.
- Zorgen voor **psychologische bijstand** voor de werknemers die het slachtoffer zijn geworden van psychologisch of fysiek geweld op het werk door derden (voor klanten Securex EDPB contacteer het Employee Assistance Program: **0800 100 59**).
- Op te nemen in het **arbeidsreglement: procedures voor psychosociale interventie**, de **contactgegevens van de PAPA** (voor klanten Securex EDPB – het nummer van de psychosociale cel: **0800 100 59**) en, in voorkomend geval, de **vertrouwenspersoon**.
- Op vraag van de werknemer, een **snelle en onpartijdige interventie** van de PAPA en/of de vertrouwenspersoon mogelijk maken.
- Een alcohol- en drugsbeleid opnemen in het arbeidsreglement.

PSYCHOSOCIALE RISICO'S VOORKOMEN EN BEPERKEN

Inspelen op de werkorganisatie

- **Duidelijke en eenvoudige informatiekanalen en communicatiestroom opstellen:** intern, met de klant, met de huishoudhulpen
- De werknemers over deze informatiekanalen **informer**en.
- **Kaderleden opleiden** met het oog op een goede omkadering en het beheer van een team van huishoudhulpen.
- Inzetten op **mensgericht leiderschap** en **waardering uiten** voor het werk van de huishoudhulpen.

Inspelen op de werkinhoud

- **Duidelijke verwachtingen stellen bij de klanten** wat betreft toegelaten takenpakket. Neem dit op in een overeenkomst met de klant. Dankzij goede afspraken vermijdt men onzekerheid, frustraties en klachten.
- Betrek **werknemers bij de besluitvorming** van zaken die een impact hebben op hun werk (**bv.: keuze van handschoenen, voorstel van werkschema, etc.**)
- **Pas de werklast aan** de individuele capaciteiten van de werknemers aan.

Inspelen op de werkomstandigheden

- **Voldoende tijd** voorzien voor **verplaatsing** tussen werkposten
- **Regelmatig werkpauses** inlassen
- **Werkschema bereiden** zowel voor de klant als de huishoudhulp

Inspelen op de levensomstandigheden op het werk

- **Duidelijke verwachtingen stellen bij de klanten** wat betreft het ter beschikking gestelde materiaal. Neem dit op in de overeenkomst met de klant. Dankzij goede afspraken vermijdt men onzekerheid, frustraties en klachten.
- **Werknemers opleiden en coachen** om hun grenzen aan te geven (bv.: indien zaken verwacht worden die horen tot verboden taken, ongewenst gedrag, ...) en omgaan met conflicten.

Inspelen op de interpersoonlijke relaties op het werk

- **Voldoende teammomenten** organiseren om ervaringen te kunnen uitwisselen, bedrijfsinformatie te delen.
- **Regelmatig contact opnemen met de werknemers.** Door de vinger aan de pols te houden kunnen frustraties in een vroeg stadium gedetecteerd worden en kan escalatie voorkomen worden. Zet in op (in)formele contactmomenten.
- Als er tijdens de **gesprekmomenten** problemen naar voren komen, ga dan na wat men nodig heeft, verken mogelijke oplossingen samen met de huishoudhulp. Indien een interventie vereist is, handel snel om oplossingen te vinden en te voorkomen dat de werkomgeving verslechtert.
- **Werknemers informeren en opleiden** rond omgaan met emoties.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van biologische agentia, betreft dit:

- De **taken van de huishoudhulp afstemmen** (welke taken je wel versus de taken die je niet kan verwachten van je huishoudhulp) op wat contractueel is afgesproken met het dienstenchequebedrijf.
- **In gesprek gaan** met de huishoudhulp of het dienstenchequebedrijf indien er bezorgdheden zijn.
- Vermelden hoe belangrijk het is om elkaar met respect en professioneel te behandelen.

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulpen

We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van biologische agentia, betreft dit:

- Eigen **grenzen kennen** en deze durven te bewaken
- **Assertiviteitstraining**. Leid je werknemers op in het bespreekbaar maken van moeilijkheden. Het tijdig bespreekbaar maken van situaties vermijdt misverstanden.
- Instructie om **hulp en ondersteuning te vragen** bij psychosociale problemen: dit kan intern bij je leidinggevende, personeelsdienst, preventieadviseur, indien van toepassing vertrouwenspersoon, ... of extern bij je preventieadviseur psychosociaal welzijn (contactgegevens: 0800 100 59)
- Instructie als de huishoudhulp slachtoffer is van **geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag** vanwege een klant. Uitleg over het **register van feiten van derden**.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

ERGONOMISCHE BELASTING VOORKOMEN EN BEPERKEN

Wat kan je als dienstenchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen** aan de hand van een checklist ergonomie/ standaard risicoanalyse
- **Werknemers informeren en opleiden** rond ergonomische technieken tijdens huishoudelijk werk door middel van groepssessies, individuele ergo-coaching, e-learning of brochures.
- **Duidelijke verwachtingen stellen bij de klanten** wat betreft het ter beschikking gestelde materiaal en controle oefenen
- **Stimuleren van een gezonde levensstijl** dankzij fietsvergoeding, advies rond voeding, beweging, etc. Gedurende teammomenten kan je gezonde tussendoortjes voorzien.
- **Voldoende teammomenten organiseren** om een betere opvolging van de beleving van de huishoudhulpen te kunnen garanderen: moeten ze belastende taken uitvoeren, wie werkt met 'slecht' materiaal, uitwisseling van ervaring, etc.
- **Bijkomende instructies voor zwangere werkneemsters voorzien**: manueel hanteren van lasten is een verboden activiteit vanaf zes maanden zwangerschap en preventie-maatregelen (aanpassing van werkpost/ mutatie naar een andere functie/ verwijdering van de werkpost). Maatregelen op te nemen in het moederschapsbeschermingsbeleid in samenwerking met de arbeidsarts.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van fysieke klachten, betreft dit:

- **Criteria – lijst** van geschikt materiaal om beschikbaar te stellen aan de huishoudhulpen.
- **Lijst van verboden taken** opstellen.
- **Instructies betreffende de woning**: opgeruimd, voldoende verlicht en verwarmd (min. 16°C) in de ruimtes waar de huishoudhulp moet werken

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulpen

We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van fysieke klachten, betreft dit:

- **Ergonomische principes** toe te passen zoals door de knieën gaan bij het heffen en tillen, goed steunvlak aannemen vanuit de benen, etc.
- **Organisatie van de taken**: afwisseling, rustpauze, etc.
- **Assertiviteitstraining. Tips om een gesprek over problemen te durven voeren** met de klant wanneer het materiaal niet geschikt is, verboden taken zijn gevraagd en gegevens van de verantwoordelijke als overleg niet voldoende is om het probleem op te lossen.
- **Instructie in geval van klachten/ incidenten/ ongevallen**: mensen om te contacteren/ verwittigen – informatie over beroepsziekte.
- **Instructie in geval van zwangerschap**: ergonomische houding, specifieke preventiemaatregelen, informatie over de aanpassing/ verwijdering van de werkpost vanaf 6 maanden zwangerschap.
- **Sensibilisatie** voor beroepsziekte en de te nemen stappen bij een vermoeden.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

RISICO'S MET CHEMISCHE PRODUCTEN VOORKOMEN EN BEPERKEN

Wat kan je als dienstenchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen** aan de hand van een standaard risicoanalyse
- **Werknemers informeren en opleiden** rond risico's van chemische producten, etiketten en gevaarsymbolen, preventiemaatregelen, EHBO in geval van contact met gevaarlijke producten, etc.
- **Geschikte handschoenen voorzien:** waterdicht, op juiste maat, zonder latex. In voldoende hoeveelheid. Betrek bij voorkeur de huishoudhulpen bij de keuze van de handschoenen.
- **Werkkledij voorzien** waarbij boven- en onderlichaam bedekt wordt, zoals T-shirt of hemd en schort of broek. Aangepast schoeisel voorzien om uitglijden te vermijden.
- Aanbevelen om klanten de mogelijkheid te bieden hun reinigingsmiddelen via je bedrijf te kopen. Zo heeft de werknemer altijd de correcte reinigingsmiddelen bij de hand.
- **Bijkomende instructies voor (zwangere) werknemers voorzien:** contact met de uitscheidingsproducten (urine, stoelgang, braaksel) van personen die cytostatica (chemotherapie) of isotopen (radioactieve producten) toegediend kregen, strikt vermijden. Hierbij bijzondere aandacht schenken aan het poetsen van het toilet. Advies vragen aan de arbeidsarts indien de klant dit meldt. Maatregelen op te nemen in het moederschapsbeschermingsbeleid in samenwerking met de arbeidsarts.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van chemische agentia, betreft dit:

- **Criteria bepalen voor de keuze van de producten** ter beschikking van de huishoudhulpen te stellen: bij voorkeur geen product met symbolen 'Gezondheidsschade' en 'Corrosief' op etiketten. Als je als dienstenchequebedrijf reinigingsmiddelen ter beschikking van je klanten voorstelt, beschrijf de te volgen procedure om geschikte producten rechtstreeks bij jou te kopen.
- **Lijst van verboden schadelijke reinigingsmiddelen** (bleekmiddel, ontstopper, ammoniak, ovenreiniger) ter beschikking stellen.
- **Lijst van EHBO-materiaal** ter beschikking stellen en specificeren dat toegang tot stromend drinkbaar water noodzakelijk is voor spoelen na contact met product.
- **Informatie betreffende personen in kankerbehandeling of chemo** in geval van zwangerschap van de huishoudhulpen.

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulpen

We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van chemische agentia, betreft dit:

- **Instructie betreffende het gebruik van producten:** melding van verboden schadelijke reinigingsmiddelen (bleekmiddel, ontstopper, ammoniak, ovenreiniger), bij voorkeur, enkel reinigingsmiddelen zonder gevaarsymbolen te gebruiken, passend omgaan met reinigingsmiddelen, etc.
- **Instructie betreffende het gebruik van handschoenen**
- **Gebruik van gepaste werkkledij en schoeisel**
- **Instructie in geval van klachten/incidenten/ongevallen:** EHBO-technieken bij ongeval/incident met chemische producten - mensen om te contacteren/verwittigen.
- **Instructie in geval van zwangerschap:** te vermijden activiteiten – mensen om te contacteren/verwittigen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

ONGEVAL OP DE WEG VOORKOMEN EN BEPERKEN

• • • • •

Wat kan je als dienstenchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen**
- **Werknemers informeren en opleiden** rond gevaren op de weg, veilig rijden (met wagen - (elektrisch) fietsen of steppen), verkeersregel, wat te doen bij een ongeval-noodgeval, fit in de wagen, etc.
- **Beperken van verplaatsing tussen verschillende klanten** met specifieke aandacht voor de zwaardere werkneemsters
- **Nakijken** of werknemers over een **geldig rijbewijs** beschikken bij besturen van auto, bromfiets, elektrische fiets (>25 km/u)

Aanbevolen instructies voor huishoudhulp

We raden je aan om een volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van wegverkeer, betreft dit:

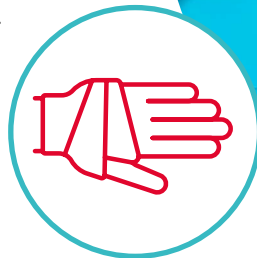
- Instructie betreffende het gebruik van een vervoersmiddel, goede praktijken, aangepaste kledij (bv. fietshelm, geschikte schoenen, fluoehesje).
- Instructies in geval van ongeval: plaats beveiligen - EHBO - mensen om te contacteren/ verwittigen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

UITGLIJDEN EN VALLEN VAN PERSONEN OF VOORWERPEN VOORKOMEN EN BEPERKEN

• • • • •

Wat kan je als dienstenechebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen** aan de hand van een standaard risicoanalyse
- **Werknemers informeren en opleiden** rond werken op hoogte, trappen, etc.
- **Duidelijke verwachtingen stellen** wat betreft de ter beschikking gestelde apparatuur en controle uitoefenen bij de klanten
- **Aangepast schoeisel** voorzien om uitglijden te vermijden.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van uitglijden en vallen, betreft dit:

- **Criteria – lijst van aangepast materiaal** (bv. met telescopische steel) om te vermijden dat de huishoudhulp op hoogte moet werken.
- **Lijst van verboden taken** opstellen.
- **Instructies betreffende de woning:** opgeruimd, trapladders in goede staat.

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulp

We raden je aan om een volledig **onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van uitglijden en vallen, betreft dit:

- **Instructie betreffende werken op hoogte** en aangepast materiaal
- **Instructie betreffende het gebruik van trappen**
- **Aandachtspunten:** opruimen vooraleer te starten, kabels en tapijten, natte vloeren
- **Gebruik van gepast schoeisel**
- **Assertiviteitstraining. Tips om een gesprek over problemen te durven voeren** met de klant wanneer het materiaal niet geschikt is, verboden taken zijn gevraagd en gegevens van de verantwoordelijke als overleg niet voldoende is om het probleem op te lossen.
- **Instructie in geval van klachten/ incidenten/ ongevallen:** EHBO - mensen om te contacteren/ verwittigen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN HET RISICO VAN CONTACT EN VERWONDINGEN

Wat kan je als dienstchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart** brengen aan de hand van een standaard risicoanalyse
- **Werknemers informeren en opleiden** rond omgaan met scherpe voorwerpen, behandelen van hete voorwerpen, EHBO in geval van snij- of brandwonden etc.
- **Duidelijke verwachtingen stellen** wat betreft het ter beschikking gestelde materiaal en controle uitoefenen bij de klanten.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van botsingen en verwondingen, betreft dit:

- **Criteria – lijst van aangepast materiaal** om te vermijden dat de huishoudhulp gewond raakt.
- **Instructies betreffende de woning:** opgeruimd, geen scherpe voorwerpen los in de vuilnisbak.

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulp

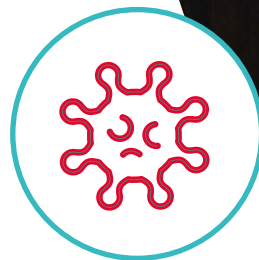
We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van botsingen en verwondingen, betreft dit:

- **Instructie voor afwas**
- **Instructie voor het afvoeren van scherp afval**
- **Instructie met betrekking tot het risico op brandwonden:** warme schotels, strijkijzer
- **Aandachtspunten:** opruimen vooraleer te starten
- **Assertiviteitstraining. Tips om een gesprek over problemen te durven voeren** met de klant wanneer het materiaal niet geschikt is en gegevens van de verantwoordelijke als overleg niet voldoende is om het probleem op te lossen.
- **Instructie in geval van klachten/ incidenten/ ongevallen:** EHBO - mensen om te contacteren/ verwittigen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

BIOLOGISCH RISICO VOORKOMEN EN BEPERKEN

Wat kan je als dienstchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen** aan de hand van een standaard risicoanalyse
- **Werknemers informeren en opleiden** rond risico's van biologische agentia, preventiemaatregelen, hygiënische voorschriften (handschoenen, mondkap, handen wassen), etc.
- **Duidelijke verwachtingen stellen** wat betreft aanwezigheid van huisdieren/maatregelen in geval van zieke gezinsleden
- **Bijkomende instructies voor zwangere werknemers** voorzien: lichamelijk contact met (speeksel van) kleine kinderen (< 6 jaar) vermijden. Kattenbak niet ledigen en zeker niet reinigen. Maatregelen op te nemen in het moederschapsbeschermingsbeleid in samenwerking met de arbeidsarts.
- **Werkkledij voorzien** waarbij boven- en onderlichaam bedekt wordt, zoals T-shirt of hemd en schort of broek.

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van biologische agentia, betreft dit:

- **Instructies betreffende huisdieren** en lijst van taken i.v.m. huisdieren die niet zijn toegestaan. Specifieke aandacht in geval van zwangerschap (toxoplasmose).
- **Instructies betreffende zieke gezinsleden** (griep, luchtweginfecties, TBC, hepatitis A, schurft).
- **Instructies betreffende de aanwezigheid van kleine kinderen (< 6 jaar) in geval van zwangerschap** van de huishoudhulpen.

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulpen

We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van biologische agentia, betreft dit:

- **Afspraken maken met de klant wat betreft huisdieren:** afwezigheid in de ruimte waar de huishoudhulp moet werken, geen schoonmaak van kennels, uitwerpselen, enz.
- **Instructies betreffende contact met zieke gezinsleden.**
- **Aandachtspunten betreffende biologische agentia:** handen wassen, ruimte verluchten.
- **Instructie in geval van zwangerschap:** te vermijden activiteiten – mensen om te contacteren/verwittigen.
- **Instructie in geval van klachten/ incidenten/ ongevallen:** EHBO – mensen om te contacteren/ verwittigen.
- Gebruik van **gepaste werkkledij**

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

OMGEVINGSRISICO'S VOORKOMEN EN BEPERKEN

Wat kan je als dienstenchequebedrijf doen?

- **Risico's in kaart brengen**
- **Werknemers informeren en opleiden** rond wat een voldoende veilige en gezonde werkomgeving inhoudt, brandrisico's, etc.
- **Voorzie duidelijke instructies-informatie** over wat te doen in geval van brand
- **Voorzie voldoende ondersteuning** als er problemen of klachten zijn betreffende de werkomgeving

Aanbevolen instructies voor klanten

We raden je aan om in je bestaande klantenbrochure, een rubriek **i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de klant informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van omgevingsrisico's, betreft dit:

- **Instructie betreffende de woning:** verluchting, verwarming, niet roken in aanwezigheid van de huishoudhulp
- Aanbevelingen betreffende de **aanwezigheid van een brandblusser**

Securex ontwikkelde een brochure 'nieuwe klant' die je kan aanpassen aan je behoeften.

Aanbevolen instructies voor huishoudhulp

We raden je aan om een **volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid** te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen. In het kader van omgevingsrisico's, betreft dit:

- **Aanbevelingen** betreffende verluchting, verwarming
- **Sluiten van akkoorden** betreffende het roken
- **Instructie in geval van brand**
- **Assertiviteitstraining. Tips om een gesprek over problemen te durven voeren** met de klant en gegevens van de verantwoordelijke als overleg niet voldoende is om het probleem op te lossen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

5

MEDISCH TOEZICHT EN MOEDERSCHAPSBESCHERMING

Het zijn de resultaten van de **risicoanalyse**, uitgevoerd in **samenwerking met de arbeidsarts**, die toelaten te bepalen voor welke werkposten een gezondheidstoezicht noodzakelijk is.

Tijdens het uitvoeren van de risicoanalyses voor de bedrijven in de dienstenchequesector, heeft onze Externe Preventiedienst **geen overschrijding van de risicodrempel voor het manueel hanteren van lasten** geconstateerd. Bovendien kunnen preventiemaatregelen zoals het voorzien van instructies voor het op ergonomische wijze manipuleren van lasten en het verbod op het dragen van zware lasten verder bijdragen tot de uitsluiting van het risico.

Voor andere mogelijke risico's: zoals de blootstelling aan **chemische agentia** (zoals bleekwater of ammoniak), hanteren wij dezelfde redenering: er dienen **preventiemaatregelen te worden genomen, training en het verbod op het gebruik van dergelijke producten**.

Als gevolg van bovenstaande evaluatie zijn we van mening dat alle aangehaalde risico's met een mogelijk effect op de gezondheid van de huishoudhulpen voldoende beheerst kunnen worden door het nemen van preventiemaatregelen zoals beschreven in deze gids. **Een verplicht periodiek medisch toezicht is derhalve niet noodzakelijk**.

Mogelijkheid om de arbeidsarts te raadplegen

Wel dienen de huishoudhulpen erop gewezen te worden dat **zij steeds terecht kunnen bij hun arbeidsarts voor een spontane consultatie** indien zij gezondheidsproblemen zouden ondervinden waarvan zij vermoeden dat deze veroorzaakt worden door het uitvoeren van hun werkzaamheden (bv. dermatitis door de gebruikte producten, pijn in de pols bij het uitwringen van een doek ...). Elke werknemer kan rechtstreeks, zonder tussenkomst van de werkgever, een spontane raadpleging vragen bij de arbeidsarts omdat hij/zij gezondheidsklachten ondervindt waarvan hij/zij denkt dat ze te wijten zijn aan de uitgeoefende arbeid. De arbeidsarts zal in dat geval de werkgever verwittigen, tenzij de werknemer hiermee niet akkoord gaat.

Het dienstenchequebedrijf speelt ook een heel **belangrijke rol in de begeleiding van de huishoudhulpen naar de arbeidsarts**, wanneer dit voor hen nodig of wenselijk is.

Aangifte van beroepsziekte

Als je huishoudhulp aan een peesontsteking of het carpaal tunnel syndroom lijdt, gaat het misschien over een beroepsziekte. Indien FEDRIS dit als een beroepsziekte aanvaardt, heeft je werknemer recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering of de terugbetaling van de gezondheidszorg. Om de beroepsziekte te kunnen aangeven, kan de werknemer een afspraak bij de arbeidsarts vragen (spontane raadpleging). De arbeidsarts zal de nodige stappen ondernemen.

Bijkomende maatregelen voor huishoudhulpen bij zwangerschap

Elke werkgever is verplicht om de werkposten te evalueren die een risico kunnen inhouden voor de gezondheid van een zwangere werkneemster of de werkneemster die borstvoeding geeft en haar kind. **De resultaten van de risicoanalyse en de nemen algemene maatregelen worden schriftelijk bijgehouden in een document**.

Toont de risicoanalyse aan dat een bepaalde werkpost gevaarlijk is voor het moederschap?

Dan moeten er preventiemaatregelen genomen worden.

In volgorde van voorkeur:

- Een tijdelijke aanpassing van de arbeidsomstandigheden of van de "risicovolle" werktijden organiseren (aanpassing)
- Is dat onmogelijk? Dan moet een ander werk voorgesteld worden dat wel met het moederschap combineerbaar is (overplaatsing)
- Is dat ook onmogelijk? Dan wordt de uitvoering van de arbeidsovereenkomst geschorst (verwijdering). In dat geval kan de werkneemster van haar ziekenfonds een uitkering krijgen. Geen enkel loon is verschuldigd door de werkgever voor deze periode. Om verwijderd te worden door het ziekenfonds, moet de werkneemster aan haar ziekenfonds:
  - Een kopie van het formulier voor de gezondheidsbeoordeling ingevuld door de arbeidsarts bezorgen
  - Het getuigschrift van verwijdering dat je zelf moet invullen, uitreiken.

Je kan het document [hier](#) downloaden.

Een gezondheidsbeoordeling bij de arbeidsarts moet georganiseerd worden. Zwangere werknemers kunnen ook steeds een afspraak maken met de arbeidsarts.

Voor een zwangere huishoudhulp moeten de volgende risico's in overweging genomen worden:

Manueel hanteren van lasten

Gedurende de laatste 3 maanden van de zwangerschap is het manueel hanteren van lasten een verboden activiteit. Aanpassing van de taken om het risico tillen van lasten te vermijden is zeer moeilijk en zal dus zelden mogelijk zijn. Als een andere werkpost (administratieve functie, strijken...) niet mogelijk is, zal de arbeidsarts de werknemer preventief verwijderen en zal zij op de ziekteverzekering komen.

Gedurende **de eerste 6 maanden** van de zwangerschap kan er ook overgegaan worden tot een preventieve verwijdering bij een **risicozwangerschap** (bijvoorbeeld meerlingen). Het is aan de gynaecoloog om te bepalen of het een risicozwangerschap betreft, waarbij de lichamelijke arbeid die een huishoudhulp verricht extra risico's inhoudt.

Verwijdering is evenwel niet meer mogelijk indien er al complicaties bij de zwangerschap zijn opgetreden (bijvoorbeeld vroegtijdige weeën).

Contact met personen in kankerbehandeling of chemo (cytostatica, isotopen)

De klanten dienen hierover informatie te verstrekken en aan hun behandelende arts te vragen welke maatregelen er dienen genomen te worden om enerzijds de eigen gezinsleden en anderzijds derden zoals verzorgenden en ook de huishoudhulpen te beschermen.

Cytostatica en radio-isotopen zijn immers medicijnen die de snelle groei van kankercellen afremmen door de vermenigvuldiging van deze cellen te blokkeren. Helaas hebben deze stoffen ook een werking op andere cellen die zich zeer snel vermenigvuldigen zoals de cellen van een zich ontwikkelende foetus. Patiënten die met deze stoffen worden behandeld, gaan sporen van deze stoffen eventueel ook kunnen uitscheiden via hun urine, zweet, bloed, speeksel. Het onbeschermd contact met deze besmette lichaamsvloeistoffen, bv. via het aanraken van een besmette toiletbril,...) maakt dat lage concentraties van deze stoffen (of hun afvalproducten) op de handen of op de huid van de werknemer terecht kunnen komen en zo doorheen de huid kunnen worden opgenomen.

Contact met personen in kankerbehandeling of chemo (cytostatica, isotopen) of lichaamsvloeistoffen van dat gezinslid moeten strikt vermeden worden. Toiletten die door deze gezinsleden gebruikt worden, mogen niet door huishoudhulpen schoongemaakt worden, zelfs niet als ze handschoenen dragen. Als deze preventie maatregelen niet mogelijk zijn, stuur de huishoudhulp dan tijdens de zwangerschap naar een andere klant.

Contact met kleine kinderen (< 6 jaar)

Een CMV (CytoMegalovirus) -infectie bij een zwangere vrouw kan worden overgedragen op de foetus en een aantal problemen veroorzaken bij het ongeboren kind, waaronder doofheid, intellectuele achterstand, blindheid of verschillende ontwikkelingsstoornissen. CMV is aanwezig in speeksel, urine, neusuitvloeiing en tranen. Het kan gemakkelijk worden overgedragen door kinderen, door direct contact of via speelgoed, lepels, spenen, enz.

Contact met kleine kinderen (< 6 jaar) moet strikt vermeden worden. Als het niet mogelijk is, stuur de huishoudhulp dan tijdens de zwangerschap naar een andere klant.

Contact met huisdieren (toxoplasmosis)

Contact met huisdieren moet strikt vermeden worden. Als het niet mogelijk is, stuur de huishoudhulp dan tijdens de zwangerschap naar een andere klant.

Toxoplasmosis wordt overgedragen door kattenuitwerpselen. Huishoudsters moeten daarom uit de buurt van de kattenbak blijven en geen uitwerpselen opruimen.

We raden je aan om een volledig onthaal i.v.m. welzijn, veiligheid en gezondheid te voorzien waarin je de huishoudhulp informeert over de belangrijkste maatregelen in het kader van gezondheidstoezicht en moederschapsbescherming:

1

Werknemers informeren over het doel van spontane raadpleging en de procedure voor het maken van een afspraak met de arbeidsarts.

De werknemers moeten de contactgegevens van de arbeidsarts (Externe Dienst voor Preventie en Bescherming) krijgen (voor klanten Securex EDPB: 078 05 90 10 – MyPrevention@securex.be).

2

Werknemers informeren over de beroepsziekte en de te volgen procedure voor een aangifte.

3

Instructie in geval van zwangerschap.

Te vermijden activiteiten – bestaande preventiemaatregelen (aanpassing/overplaatsing/verwijdering) – mensen om te contacteren/verwittigen.

Securex ontwikkelde een onthaalbrochure die je kan aanpassen aan je behoeften.

REFERENTIES EN BRONNEN

Algemene informatie

Hoe kan Securex jou helpen?

- Oplossingen op maat van de dienstenchequesector (gezondheid & veiligheid, personeelsbeheer, absentisme, etc.)
  - Om ons geïntegreerd aanbod te ontdekken, [klik hier](#)
- Health & Safety opleidingen – Open aanbod
  - Om alle thema's te ontdekken, [volg deze link](#)
  - Om een opleiding op maat van jouw bedrijf aan te vragen, contacteer health.safety@securex.be
- Ondersteunende documenten
  - Om de onthaalbrochure voor huishoudhulp, de brochure nieuwe klant, de checklist ergonomie, etc te raadplegen, [klik hier](#).

Opleidingen

- Basisopleiding - [Vertrouwenspersoon](#)
- Supervisie - [Vertrouwenspersoon](#)

Algemene informatie

- [Codex over het welzijn op het werk](#)
- CAO - [Terbeschikkingstelling en onderhoud van de werkkledij](#)
- [Vlaanderen.be - Dienstencheques](#)
- [IDEA Consult - Werkbaar en wendbaar werk in de dienstenchequesector](#)
- [Dienstenchequewerknemers | Beswic](#)
- [Ergonomisch werken: op de werkvloer en thuis | Securex](#)

Kerncijfers

FEDRIS

- Statistische arbeidsongevallen – [gegevens 2021](#)
- Statistische beroepsziekten – [gegevens 2021](#)
- Jaarverslagen [2021](#)

RIZIV

- Statistieken over arbeidsongeschiktheidsuitkeringen – [gegevens 2021](#)

Securex

- [Screening Welzijnswijzer](#)

Risico's en maatregelen:

- [Schoonmaakgids | Vorm DC \(vorm-dc.be\)](#)
- Standaard Risicoanalyse, [klik hier](#)

Hoe kunnen we je helpen?

Wil je meer informatie, wil je een risicoanalyse in je organisatie uitvoeren of wil je graag ons advies?

Contacteer:

- **Je contactpersoon**
Preventieadviseur of Arbeidsarts
- **Ons Customer Care Team**
MyPrevention@securex.be
078 05 90 10

Deze brochure wordt gepubliceerd op basis van de bestaande wetgeving en de diensten van Securex op 1 februari 2023. Securex wijst elke verantwoordelijkheid af bij fouten of wijzigingen in de wetgeving die zich vanaf 1 februari 2023 hebben voorgedaan. De diensten van Securex die in deze brochure worden genoemd worden ter informatie vermeld.